

שנה ז' - גליון רל"ה רל"ו

פרשת חקת [חז"ל] ופרשת בלק [אה"ק וחז"ל] תשפ"ג

פניני הרמק

יו"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

זמני עיה"ק ירושלים תובב"א:

הזלה"ג - 13:2 / צאת השבת [ר"ת] - 9:06

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

פניני הרמה

לפרשת חקת

מפניני רבינו:

זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדמה תמימה וגו'. (יט. ב.), פירש"י: "פרה אדומה, משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל", ענין העגל, כאשר בארנו לעיל מהרמב"ן שדימו לשכון כבוד בצורת גוייה, ועי' עוד בבית הלוי שהאר"י כי חשבו לעשות משכן לשכינה לפי השגתם בסודות, אולם כיון שהיה בלתי צוויו ית"ש חסרו העיקר ונחשב לעבו"ז, כי אין לנו אלא צוויו ית"ש לבד. וי"ל שזה גם בגדר התיקון ע"י מצות פרה אדומה שאין בה השגה שכלית כלל, אפי' ליודעי חן וסודות הבריאה כמו שאמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, ואפשר נרמז זה ג"כ בסוף הלכותיה של פרה לשורפה עד אפר, היינו ביטול מציאות כל חוש וגוף ולהוות מאפרה על המיטה, להתבונן בזה, הוא תיקון טעות העגל שבעווננו נהיה טומאת מת, ואפשר הוא ג"כ דמשראה מרע"ה מחולות העגל שבר הלוחות, והיו אותיות פורחות באויר, להורות אפסות כל צורה מוחשית למציאות התורה.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

ויאמר אליו אדום לא תעבר בי פן בחרב אצא לקראתך. (כ. יח.), ברש"י: "אתם מתגאים בקול שהורישכם אביכם ואמרתם ונצעק אל ה' וישמע קולנו, ואני אצא עליכם במה שהורישני אבי ועל חרבך תחיה", נראה שמה שאמר 'אתם מתגאים' אין

המכוון על גדר מדת הגאווה, אלא ר"ל שאתם סומכים על הכח שהוריש לכם אביכם הוא כח התפלה, והוא הרגל והכח שאתם מתגדלים בו, ולעומת זה עשיו שכל בטחונו על החרב, ללמד בא שאין לישראל להראות כחם ולהתגדל רק מה שזוכים בו בכח התפלה, כי הקול קול יעקב והידים ידי עשו.

(שם)

* * *

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "הבדלה"

[מתוך ספר בית אב שיחות – נאמר בשנת תשנ"ג לפ"ק. א. ה. מאמר זה מדובר בחובת ההתבדלות מן הרשעים, והוא כהמשך לפרשת קרח, והפ דברים יסודיים, ואין להם שייכות ישיר לפרשה]

ונראה שזה ענין קריאת שמות שנאמרו באדה"ר ויקרא האדם שמות לכל הבהמה ולעוף השמים ולכל חית השדה, הוא כח ההבדלה שניתן לאדם לדעת ולהבחין מהות כל מין ומין, מה מהותם וכמה הם נבדלים.

והבדלה זו נקראת חכמה, כדאיתא במדרש בפרשה זו (יט, ג) ז"ל: "ויחכם מכל האדם, אדם הראשון מה היתה חכמתו, אתה מוצא כשבקש הקדוש ברוך הוא לבראת את האדם נמלך במלאכי השרת, אמר להם נעשה אדם בצלמנו, אמרו לפניו מה אנוש כי תזכרנו, אמר להם אדם שאני רוצה לבראת חכמתו מרבה משלכם, מה עשה כנס כל בהמה חיה ועוף והעבירן לפניכם, אמר להם מה שמותן של אלו, לא ידעו, כיון שברא אדם העבירן לפניו אמר לו מה שמותן של אלו, אמר, לזה נאה לקרות שור, ולזה ארי, ולזה סוס, ולזה חמור, ולזה גמל, ולזה נשר, שנאמר ויקרא האדם שמות. אמר לו ואתה מה שמך, אמר לו אדם, למה, שנבראתי מן האדמה" ע"כ, ומזה נוכל לדון כי אכן חכמתו של שלמה שהיתה עוד גדולה מזו של אדה"ר ככתוב ויחכם מכל אדם, שהיה לו עוד יותר כח ההבדלה וההבחנה לדעת ולהבין מהות כל דבר ודבר, כמש"א אם אין דעת הבדלה מנין.

גדרי הבדלה הם מהות הבריאה, ויבדל אלקים בין המים אשר מעל לרקיע וכו', ויבדל בין האור ובין החשך, וכן כל מין שנברא היה מין למינהו, וכשם שאי אפשר לערבב בין האור והחשך כי לא יתכן קיום הבריאה בעירוב הנבדלים וכבר נתבאר בפרשת נח ותשחת הארץ, ופירש"י כל מקום שאתה מוצא זנות וע"ז אנדרלמוסיא בא לעולם, והוא המבול שנתערבו מים העליונים והתחתונים והיה חורבן העולם.

ובגמרא בבא בתרא (דף טז): "הרבה טיפין בראתי בעבים וכל טיפה וטיפה בראתי לה דפוס בפני עצמה כדי שלא יהו שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד שאלמלי שתי טיפין יוצאות מדפוס אחד מטשטשות את הארץ ואינה מוציאה פירות בין טיפה לטיפה לא נתחלף לי בין איוב לאויב נתחלף לי מאי משמע דהאי תעלה לישנא דדפוס היא אמר רבה בר שילא דכתיב ויעש תעלה כבית סאתים זרע ודרך לחזיז קולות הרבה קולות בראתי בעבים וכל קול וקול בראתי לו שביל בפני עצמו כדי שלא יהו שתי קולות יוצאות משביל אחד שאלמלי שתי קולות יוצאות משביל אחד מחריבין את כל העולם בין קול לקול לא נתחלף לי" וכו', הוא האמור, שכך נוסדה הבריאה בכח הבדלה ושאינו לערבב הנבדלים.

ומעריבין לבית הכנסת והיו קורין ק"ש ועושין שאר מצות" וכו' ע"כ, מבואר כי לא די לומר טמא וטהור אלא צריך לדעת ולהבחין האמת על טהור במקומו ועל טמא במקומו.

כן צריך שידע האדם להבחין בין טוב לרע, לשקול מעשיו אם טובים הם או רעים כדרשתם ז"ל בכבא בתרא (דף ע"ח:): "על כן יאמרו המושלים וגו' המושלים אלו המושלים ביצורם בואו חשבון בואו ונחשב חשבוננו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה", אכן קודם צריך שידע מהי מצוה ומה היא עבירה, ומהו טוב ומהו רע, כי לא יתכן לאדם לשקול חשבון הוצאותיו אם לא יודע מהי הכנסה ומהי הוצאה ועל איזה סכומים הוא הנדון, כן האדם בחשבונותיו הרוחניים יפשפש וימשמש כדאיתא **במסילת ישרים** (פרק ג) יפשפש במעשיו אם טובים הם אם רעים, וימשמש במעשיו הטובים אם לא נתערב בהם מן הרע, וצריך לבחון היטב ולדעת מהו הרע כדי שיעזוב אותו ומה הוא הטוב שיחזיק בו, וכבר דרשו חז"ל (הובא ברש"י ויקרא יא. מז.) להבדיל בין הטמא והטהור בין נשחט חציו לנשחט רובו, והוא כחוט השערה.

ומה נענה אנן בדורות הללו כאשר מערבולת התערובת ועירבוב המושגים הוא נחלתנו, מדמים צדקות וחסידות ואינם יודעים מימינם ושמאלם להבחין בין טוב לרע, וההתחברות עם רשעים ועוזבי תורה נחשב כהיתר מצוה מצדיק רשע מרשיע צדיק תועבת ד' גם שניהם.

ושמעתי פירוש מש"כ סביב רשעים יתהלכון (תהלים יב. ט), כי חסרי דעת הולכים סביב סביב ואינם מגיעים לנקודת האמת, וגם מה שבלעם ידע והפליג "כי עם לבדד ישכון ובגוים לא יתחשב", הכרה זו גם כן נחלשה גם אצל שומרי תומ"צ ונותנים יד להנהגת כלל ישראל בדרכי גוים לפי הבנתם של עוזבי תורה, והיתכן שהמחוסר הבנה במהות כלל ישראל ידע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, ואשרי מי שמשפשש ומשמש במעשיו, סר מרע ועושה טוב בהבחנה נכונה, כי ההבחנה וההבדלה היא התחלת קנין המעלות וסוף כל המדרגות.

המבדיל בין קדש לחול בין אור לחושך בין ישראל לעמים, כמו שיש מציאות הבדלה בין אור לחושך, כן מובדלת הקדושה מן החול, אלא שבשעה שההבדלה בין אור לחושך היא חושית, ההבדלה בין קדש לחול יותר דקה היא, והיא הבדלה והכרה שכלית, ובהכרה זו תלויים כל הבדלי החילוקים והמדרגות, כי פירוש קדושה הוא נבדל, ויש הבדלה בין מעלה למעלה גבוה ממנה, כאמרם המבדיל בין קדש לקדש, וכדאיתא **במסילת ישרים** בסופו שתכלית הקדושה להבחין האמתיות כחוט השערה, והוא שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה (ירושלמי שקלים פ"ה ה"א).

ובגמרא חגיגה (דף י"ד) דארבעה נכנסו לפרדס ורק רע"ק יצא ולא נפגם, ומה נחשב פגם? יעוי"ש בגמרא: "אמר להם ר"ע כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור אל תאמרו מים מים משום שנאמר דובר שקרים לא יכון לנגד עיני", הוא נסיון ההבחנה של האמתיות, ומי שאינו מבחין הוא בכלל דובר שקרים לא יכון נגד עיני, יעוי"ש, והוא איום ונורא והעיקר לדעת ולהבחין האמת לאמתו.

ובגמרא בבא בתרא (דף ע"ה) שהקב"ה עושה חופה לכל צדיק וצדיק וכל אחד נכוה מחופתו של חברו מפני שאין דומה חופתו של זה לחופתו של זה, ויעויין שם **ברשב"ם** (ד"ה נכוה), והוא פי' עשן בחופה, שהיה חסר לצדיק אחד מה שזכה חברו לראות נכוחות ולהבחין כחוט השערה, וראה זה מה שלא ראה זה.

ובגמרא חגיגה שם עוד בין צדיק לרשע בין עובד אלקים לאשר לא עבדו, תרוייהו צדיקי אבל זה עבדו וזה לא עבדו, **ובתנא דבי אליהו** (פרק ג): "עתיד הקב"ה לישב בבית המדרש שלו וצדיקי עולם יושבין לפניו ונושאים ונותנים במקרא במשנה במדרש בהלכות ואגדות ואומרים על טמא טמא ועל טהור טהור כו' ואח"כ מביאין את הרשעים ודנין אותם בפניהם ויש נדונין שלשים יום ויש נדונין ששים ימים כו' ואח"כ יעמדו הצדיקים לפני הקב"ה ויאמרו לפניו רבש"ע כשהיינו באותו עולם אלו בני אדם היו משכימין

פניני הרמה

לפרשת בלק

מפניני רבינו:

ויהי בבקר ויקח בלק את בלעם ויעלהו במות בעל וירא משם קצה העם. (כב. מא.).
ובפעם השני נאמר "אפס קצהו תראה", ובשלישית נאמר "אקחך אל מקום אחר", יש לפרש עפמש"כ רש"י בפרשת בהעלתך במש"כ קצה העם יש לפרש לשון שפלים שבעם ויש לפרש לשון קצינים וגדולים שבעם, כן י"ל כאן דתחלה חשב שיוכל לשלוט בחשובים, קצינים שבעם, משלא הצליח בזה ניסה באפס קצהו הם הנחשלים שבעם ומשמנעו הקב"ה גם מלהזיק להם ניסה בערב רב שהם בחינת אחרים ממקום אחר. וזה שאמר אולי י"שר בעיני האלקים וקבותו, ולמה י"שר יותר ממקודם, אלא שחשב שיצליח להטיל קללה ע"י הער"ר. זו היתה עצתו של בלק, אבל בלעם לא קבל דבריו אלא וישם אל המדבר פניו וירא ישראל שוכן לשבטיו, כיון שראה שטוב בעיני ה' לברך את ישראל, אלא אח"כ בא להחטיאם ע"י הער"ר בענין בנות מואב, וכמו שראיתי בחיד"א מובא מן הזוהר כי כל החוטאים שמתו במגפה ההיא היו רק מהערב רב, נמצא כי על נכון היה יכול לשלוט בער"ר אבל לא ע"י קללה כמו שחשב בלק, אלא ע"י שהחטיאם.

וומי יודע מה שעוד יתברר לעינינו כי כל החוטאים בימינו הם מן הערב רב, וכמש"כ הגר"א ז"ל כי הבירור שלפי המשיח הוא להפריד הערב רב מכלל ישראל הכשרים, שהם כולם אהובים וברורים, וד"ל.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

* * *

קול רבינו [מאמרי השקפה ומוסר]:

מאמר "בין תלמידי אברהם אבינו לתלמידי בלעם הרשע"

[מתוך ספר בית אב שיחות החדש – נאמר בשנת תשמ"ו לפ"ק]

את העם כי ברוך הוא, דיבור ברור שאינו משאיר ספק על רצונו ית"ש, והנה מה הוא אמר להשרים, מאן ד' לתתי להלוך עמכם, פירש"י רמז לו שישלח שרים גדולים מהם, כי כך הוא רצה להבין ולפרש דבריו ית"ש.

ובפעם השנית והוא שוב כצדיק, אמר להם לא אוכל לעבור את פי ד' אלוקי לעשות קטנה או גדולה, וד' אמר לו קום לך אתם אך הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה, הרי אע"פ שד' אמר לו אם תתעקש תלך אבל דע כי לא תוכל לדבר מה שתרצה, וכמו שנאמר קודם לזה כי ברוך הוא, כלום לא אפשר להבין מזה רצונו ית"ש שלא יקלל, אם כן למה הלך, אלא הוא רק הבין כאילו הקב"ה אומר לו לילך, וכמש"כ רש"י וילך בלעם אמר שמא אפענו ויתרצה, הלזו יקרא עשיית רצונו ית"ש או עשיית רצון עצמו?

וכן ויחבוש את אתונו פירש"י מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה שחבש הוא בעצמו אמר הקב"ה כבר קדמך אאע"ה, הרי זה הנסיון השני, והוא לא עמד בו אלא הבין מדבריו ית"ש מה שרצה להבין לפי רשעתו, וכן הוא ותט האתון מן הדרך, והלא בלעם המנחש היה לו לשים לב לזה כי הקב"ה מעכבו, והוא בשלו ויך את האתון, ועוד פעם ותלחץ, ואח"כ ותעמוד, ואח"כ ותפתח האתון, נס מופלא כזה, ולא עוד אלא שראה כבר את המלאך שאמר לו דבר ד' חלק הדרך לנגדו, והוא נשאר בשלו - כי הבחירה לא נלקחת ממנו - וכבר רצה לקלל במקום אחד ולא הלך לו, הרי כבר ראה רצונו ית"ש ותוכחתו, אבל הוא תלה זה כי "מקום ההוא" לא מסוגל, והלך למקום אחר, ועוד פעם למקום ולא עלה בידו.

ועכ"ז עדיין חשב עצמו לצדיק, כמו שחזר ואמר לבלק הלא את אשר ישים ד' בפי אותו אשמור

היסוד שדברנו כי מי שהוא ירא את ד' מבקש שמירה והוא אוהב תוכחות ושישגחו עליו, לעומת זה מי שאינו מסוגל להכנע למוכיח סימן כי חסר לו ביראת ד', וכמו שהוכחנו מהשערי תשובה דרבינו יונה (שער ב סי' יא).

אולם בתוכחה לבד לא סגי, וכמו שביאר הרבינו יונה בסוף שער ב': "והנה נחתום הענין הזה במאמר נכבד אשר לחכמי ישראל ז"ל היה הלל עליו השלום אומר אם אין אני לי מי לי וכשאני לעצמי מה אני ואם לא עכשיו אימתי ביאור הדבר, אם האדם לא יעורר נפשו מה יועילוהו המוסרים כי אף על פי שנכנסים בלבו ביום שמעו ישכחם היצר ויעבירם מלבבו כו' אכן צריך האדם בשמעו המוסר לעורר נפשו ולשום הדברים אל לבו ולחשוב בהם תמיד ועליהם יוסיף לקח ומלבו יוציא מילין ויתבודד בחדרי רוחו וישוב יהפוך יד תוכחתו על נפשו" עכ"ל, והוא בחינת וידעת היום, אבל בידיעה לבד לא סגי, אלא צריך לקיים והשבות אל לבבך, שישב אל לבו כי אכן הוא תועה וצריך לתקן מעשיו כפי מה שהוכיחוהו, ונבאר הדברים.

הלא מי לנו גדול מבלעם היודע דעת עליון ומחזה שדי יחזה, ואמרו עליו (ספרי פרשת וזאת הברכה) שבאוה"ע קם כמשה, היינו בידיעה היה כמשה, ועוד יש במדרש (תנא דבי אליהו רבה פרק כח) שהיה יותר ממשה, ועכ"ז היה "בלעם הרשע", וככל שהוסיף ידיעה ומחזה היה הולך ומרשיע, וראיתי באיזה ספר שכמו שבעשר נסיונות עמד אאע"ה והלך והשלים נפשו עי"ז, כן בלעם בעשר נסיונות לא עמד והלך וירד.

ונראה מש"כ בתורה, שתחלה אמר לשרים השיבותי אתכם דבר כאשר ידבר ד', הרי לכאורה צדקות ממש, וד' אמר לו לא תלך עמהם לא תאור

תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת" כו' ע"כ.

וכבר ראיתי מדקדקים במשנה זו מה אמר התנא "תלמידיו" של אברהם אבינו ו"תלמידיו" של בלעם הרשע, למה לא דיבר מא"א ובלעם הרשע בעצמם, הלא בזה נחלקו במדותיהם, ועוד מקשים שבתלמידיו של א"א אמר אוכלים בעוה"ז, ובבלעם הרשע לא הזכיר מזה כלום, ועוד מה צריך להביא לזה פסוקים, וכי כלום אין אנו יודעים זה בעצמנו מה יהיה בסופם של כל אחד, ועוד למה באברהם אבינו נאמר 'נוחלים', ובבלעם הרשע נאמר 'יורשים'.

והנראה בכל זה עפ"י שנבין קודם מה ענין המדות הללו, וכבר אמר רבינו יונה בפירושו שם כי האמת שיש אלפי חילוקים ביניהם, אבל השאלה של התנא היא מהו שורש הבדל מעשיהם, וזה שמורה לנו התנא שהן הן המדות הללו, והמעשים המובדלים זה לצדקו וזה לרשעו הם תולדות המדות.

והמדות האלה מבארים הרמב"ם ושאר מפרשים, כי עין טובה היא מדת הסתפקות ששמח בחלקו ואינו מקנא באחרים, ועין רעה להיפך, כל עינו רק במה שיש לאחרים ואינו מסתפק בחלקו, ורוח נמוכה היא ענוה נשבר ומודה על האמת, ולהיפך רוח גבוהה היא גאות ועיקשות, ונפש שפלה היא מדת הפרישות, ונפש רחבה היא תאוות יצה"ר, ומנה שם הרמב"ם ופרט היכן מצינו כל אלה אצל אברהם והפכם אצל בלעם. ואיך זה שהמדות הללו גורמים לשינוים עצומים כאלה בין מעשי צדיק למעשי רשע?

ונראה מפני שהמדות הללו הן הנגיעות והן הן קובעים הדעת, וכמש"כ המסילת ישרים בשער הנקיות (פרק יא) כי מחמת הנגיעות אין אדם רואה האמת, אלא רואה הכל כפי רצון לבו, וע"כ הנוגע פסול לעדות, וכמו המשוחד, שאינו יכול לראות האמת, מכ"ש המשוחד ממדותיו, ומה יועילו לו אפילו לימוד ההלכות ומכ"ש מוסרים ותוכחות, והוא רואה הכל לפי ראות עיניו ומדמה לו התירים שאינם אלא לפי נגיעות, ומכ"ש המוסרים והתוכחות אי אפשר לו להשימם אל לבו, כי צדיק הוא בעיניו אם מפאת קנאתו או גאוותו או

לדבר, ועד כדי כך היה לו דמיון להיות עושה רצונו ית', עד שהעיו לומר תמות נפשי מות ישרים ותהי אחריתי כמוהו, הרי שחשב שהוא ישר ויזכה לעוה"ב, ואחרי כל אלה הוא ברשעתו לתת עצה להחטיא את ישראל בזימה, והרי בלעם לא שוטה היה, אלא שיצרו הרע ועקשותו הטתו לפרש דבר ד' כפי רצונו, וע"כ לא הואילו לו כל המוסרים והתוכחות, אלא הלך מדחי אל דחי.

וראיתי בשם אחד מחכמי מוסר שאמר דכמו שאמרו ז"ל כמה לא חלי ולא מרגיש אינש דמריה סייעיה (יומא דף כב:), היינו הבא לטהר מסייעין לו והאדם אינו משים לב גודל הס"ד שיש להבאים לטהר, כן להיפך ח"ו, כמה לא חלי ולא מרגיש אינש איך הבא לטמא פותחין לו, ממש בחוש בדרך שרוצה מוליכין אותו ונותנים לו מקום לטעות ח"ו, וכמו שהיה במרגלים שהקב"ה אמר אני אמרתי להם טובה הארץ, אתם רוצים לשלח מרגלים אני איני מוחה בהם - כדאיתא ברש"י לעיל (יג. ב.) - חייהם שאני נותן להם מקום לטעות, וכך היה, כמו שאמרו ז"ל שהיו רואים קוברים מתייהם, והקב"ה עשה לטובה, וכמו שיהושע וכלב הבינו, אבל הם לפי דעתם פירשו הדברים ונכשלו עוד יותר, וכן כאן במעשה בלעם כאמור, והוא לא חל ולא מרגיש, ומדמה עצמו שמבין דברו ית'.

כן הוא באדם בשמעו תוכחה, אם לא ישים לבו שהתגבר על יצרו ורצונו לבקש רצונו ית', ולהבין שלא רק הידיעה נכונה אלא היא נוגעת אליו, והוא הוא שצריך לשוב ולתקן מעשיו, מה יועילו לו המוסרים.

ומה באמת היה בעוכריו של בלעם? חז"ל גילו לנו דברים ברורים בזה במשנה דאבות (פ"ה מ"ט): "כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו עין רעה ורוח גבוהה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא שנאמר להנחיל אוהבי יש ואצרתיהם אמלא אבל

תאוותו [וזה שאמרו ז"ל (אבות פ"ד מכ"א) התאוה הקנאה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם].

וע"כ נאמר כאן תלמידיו של א"א ותלמידיו של בלעה"ר, כי המדות האלה הם המה המלמדים שלו והוא גדר תלמידיו, וכבר אמרו ז"ל (קידושין דף לג.) כי צריך לקום בפני זקן גוי, מפני שבחייו ראה הרבה ולמד מכל מה שראה, כי האמת כל מקרי האדם בחייו, וכל מה שעובר לפניו הכל הוא עבורו בגדר לימוד, ומהכל הוא לומד, אם לטוב אם למוטב, הרבה אנשים עברו בעוה"ר דרך המחנות במלחמה יש שסבלם הביאם לתכלית שלמות האמונה ויש שירדו לתכלית הכפירה ר"ל, הכל לפי מה שלמדו מזה לפי דעתם ורוחם ומדותיהם, ואין הדברים תלויים במלמד אלא במתלמד, הוא התלמיד, כאמור.

והנה לפי"ז מדובר כאן בתלמידים ששניהם רואים עצמם כצדיקים, כמו שבלעם ראה עצמו כשומע אל דיבורו ית', והנה הרשע ודאי חושב ובטוח שיש לו עוה"ז, כי הרי טובת עוה"ז כביכול מוליכו ולזה נושא נפשו, משא"כ הצדיקים מוכנים לוותר על הכל כאאע"ה, בכל זה זכה לאכול בעוה"ז בשכר מעשיו, והנה נחלה אפשרית לאדם בחייו שיש לו נחלה משלו, וענין נחלה הוא רכוש המתקיים אצלו, משא"כ ירושה הוא ענין פתאומי, כי אין אדם יודע מתי ימות המוריש, ואם לא יפסיד נכסיו לפני מיתתו ואולי יתנם מתנה לאחרים, אלא יש ומזלו עמו והוא נעשה יורש במיתת המוריש, הנה תלמידיו של אאע"ה הנחלה בטוחה להם כי הרי יודעים הם שהולכים בדרך הישרה, אבל הרשע האמור, כמו בלעם, הוא מדמה ששומע אמרי קל, והוא חושב שימות ישרים ויזכה לעוה"ב כאמור בתורה, אלא שפתאום, יורש גיהנום ויורד לבאר שחת.

ועוד נראה מה שנאמר במשנה 'תלמידיו', כי אע"פ שבמעשים אי אפשר לחייב כ"כ התלמידים, אבל במידות צריך להתחנך מימי נעורים ממש, כי מדותיו הטובות יעמדו לו ויולידו תולדות נכונות, וכן להיפך ח"ו, אם מתרגל בנערותו במדות הרעות האלה יציצו מעשים הרעים אח"כ, וע"כ החובה בזה להתלמידים מימי נעוריהם להתחנך להיות

מסתפקים בחלקם להמנע מקנאה, להתגבר על התאוה, ולהתרחק מגאות, וכל אחד במדרגה הפשוטה שלו, גם ילד בעניני מעלליו ניכר אם נגוע במדות הרעות או הטובות, ואין צורך להביא משלים ע"ז כי הם דברים ידועים, וע"כ העיקר צריך להתחנך להיות מקבל תוכחה ונתון למשמעת ומקבל מרות.

והנה איתא בפסוק על כן יאמרו המושלים בואו חשבון וכו', וידוע דרשת הגמרא בבא בתרא (דף עח:): "א"ר יוחנן מאי דכתיב על כן יאמרו המושלים וגו' המושלים אלו המושלים ביצורם בואו חשבון בואו ונחשב חשבוננו של עולם הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה תבנה ותכונן אם אתה עושה כן תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא עיר סיחון אם משים אדם עצמו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה [פירש"י: כעיר זה. שמתפתה ביצרו ובדברי האפקורסים ואינו מושל ביצרו] מה כתיב אחריו כי אש יצאה מחשבון וגו' תצא אש ממחשבין ותאכל את שאינן מחשבין [פירש"י: תצא אש מן המחשבים. הצדיקים ותאכל את שאינם מחשבים כדאמרינן בפרקין לעיל כל אחד ואחד נכוה מחופתו של חבירו] ולהבה מקרית סיחון מקרית צדיקים שנקראו שיחין אכלה ער מואב זה המהלך אחר יצרו כעיר זה שמהלך אחר סיחה נאה בעלי במות ארנון אלו גסי הרוח" כו' ע"כ.

משמע כאן נרמזים ג' בעלי מדות מתלמידיו של בלעם הרשע, בעיר אחר סיחה נאה המה בעלי תאוה, יצא אש ממחשבין הם בעלי הין רעה וקנאה כמו שפירש"י שנכוה מחופתו של חברו, ובמות בעלי גאווה [ושפיר שייך דרשה זו לפרשתן, כאן שמיירי מפרשת בלעם, אשר המפרשים התפלאו על זה].

ומהי העצה? להיות נשמע לבעלי חשבון להמושלים ביצורם, וכמו שפי' במסילת ישרים (פרק ג) על זה במשל של גן המבוכה, שמי שנמצא בגן אינו יודע באיזה דרך ילך ובא לטרקלין והוא עלול לטעות, ורק אלה שכבר עברו והגיעו לטרקלין הם יכולים להורות הדרך ילחך בה, והמה המוכיחים והשומרים, אליהם ישמע לבל יטעה, וילך בטוח לדרכו אם יבטל רצונו וטעותו, למה שיוורו להם בעלי המושלים המוכיחים,

בעוה"ב הוא כנגד מה דאיתא במשנה אבות
תלמידיו של א"א אוכלים בעוה"ז ונוחלים
עוה"ב.

שכבר הגיעו למדרגה יותר ממנו, ויודעים איך
לחשוב חשבונו של עולם הפסד מצוה כנגד
שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה, ואם עושים כן
אז נאמר תבנה ותכונן תבנה בעוה"ז ותכונן